

Politická ekonomie hospodářského rozvoje

Mezinárodní politická ekonomie
2019

Chudoba a aspirace

- **Chudoba** vždy, dnes je **méně akceptována** jako osud; v **dispozici** lidstva...
- **AICs** pak **NICs** - **únik** z chudoby je možný;
- Touha po **růstu** – univerzální **ideologie** – rostoucí **očekávání**...
- **Nerovnost internacionalizována** (rozdíl **v rámci státu** vs. **mezi státy** – *kým vs. kde se člověk narodí...*);
 - **třídní konflikt** v rámci národa vs. mezi „třídami národů“ (?);
- Změna skutečnosti nebo vnímání? - **rozvoj a zaostalost** - významné **téma v IR – IPE**...
- Fungování **světové ekonomiky** (GE) jako **příležitost** vs. **zdroj zaostalosti** pro DCs.

Teoretické přístupy

- **Paradigmata**: liberalismus vs. marxismus a ek.nacionalizmus;
- Specifické **teoretické koncepce**:
 - **Strukturalismus** – Underdevelopment position (40-60 léta);
 - **Dependency theory** - Underdevelopment position (80 léta);
 - **Neoliberalismus** (80-90 léta);
 - **Developmental state...**
 - *CEE: modernismus vs. dependency theory...*

Liberalismus

- **GE pomáhá** ekonomickému rozvoji (ED);
- **Nejdůležitější faktor** - **efektivita** organizace **domácí ekonomiky** /odstranění překážek;
- Interdependentní **GE** (svobodný trh, specializace) **je zdroj domácího ED**;
- **Ekonomické toky** přenášejí **růst z AIC** (motor) **na DCs** (menší trhy – efekt silnější);
 - **DCs** (minimum úspor, nadbytečná prac. síla) získávají **kapitál** a **uplatnění** pro pracovní sílu;
- Úspěch **NIC** vs. **LATAM** a **Afrika**.
- Zásadní **problémy DCs**: **zemědělství, vzdělání, úspory, vláda...**
- **Klíčem k ED** je schopnost ekonomiky **transformovat** se v **reakci** na **změněné podmínky**;
 - **Negativní jevy** : celní bariéry, nadhodnocená měna, urban bias, ekonomický nacionalismus;
- **Problém DC**: **nedostatečná integrace** do **GE** a špatné **domácí politiky...**

Klasický Marxismus

- **Marx:** - **Kapitalismus** jako celosvětový dynamický **expanzivní proces...**
 - spol. **zaseknuty**: jednota **zemědělství** a manufaktur na úrovni vesnice, parazitistická **elita**;
 - žádná vnitřní **síla k posunu** – vnější síla západního **imperialismu** je nutná;
- **Trh** vytváří v jednotlivých zemích proti sobě stojící **třídy**;
- **Lenin:** **modernizace** v důsledku exportu **kapitálu** a **znalostí** z **AICs do DCs** -
> v čase rozvoj kolonií a zbrzdění AIC;
- **Kapitalismus:**
 - **rozdívá** svět a tím zasévá svou **vlastní zkázu**: **pomáhá konkurentům** – zvyšující se **rivalita** mezi AIC a nastupujícími ekonomikami – imperiální spory;
 - ...ale nečiní tak **rovnoměrně, kontinuálně** či **neomezeně**;
- Na **rozdíl** od **Liberalismu** - šíření trhu **není spontánní** a kontinuální – je to proces plný **politických konfliktů** – tento proces dosáhne svých mezí a pak bude **nutný přechod k Socialismu**.
- *World-systems theory – I. Wallerstein*

Underdevelopment

- Kolonie získaly **nezávislost** -> zůstaly **nerozvinuté** - závislé na **AIC+MNC**;
 - Zaostalost je důsledkem fungování GE!
- **GE** funguje systematicky tak, že **udržuje DCs v zaostalosti**.
- **Nerovná směna – směnné relace** jsou **vychýleny** proti DCs...
 - *Nurske, Myrdal, Singer, Prebish... (ECLA, UNCTAD).*
- **Strategie „ISI“**: nahrazování vývozu – je třeba rychlá **industrializace** a **nahrazování** vlastní výrobou toho co bylo dříve **importováno**...
- **Dependency theory**
 - nahrazuje strukturalismus jako hlavní směr v 60. a 70. letech (ISI zkrachovala -> recepty radikálnější -> revoluce?)...

Strukturalismus

- V **19.st. trh** vedl k **rozvoji** vs. **20.st.:** charakter obchodu a **struktur** – rozvoj touto cestou **není možný**;
- **Struktury:** přelidněnost, zemědělství, očekávání (úspory), **komoditní export, elity – DCs uvězněny – nemohou uniknout samy**;
- **Late/Late rozvoj:** technologická propast, **marginalizace**, sociální disciplína, konzervativní síly a **struktury**, **populační problémy** a **klimatické podmínky...**
- **Singer– Prebisch (UNCTAD 1964):** **jádro (AICs)** a **periferie** (zaostalé DCs), **technologický rozvoj** hlavní silou, **projevuje se různě**;
 - Tech.rozvoj + cenové změny + rozdíly v poptávce (prům. výrobky Vs. primární produkty ve *spotřebním koši*) – **zhoršování směnných relací** (klesají ceny exportů vs. růst cen importů)...
 - **AIC:** je možný **přesun zaměstnanosti** – není velká **nezaměstnanost** + jsou silné **odborny** → dochází i tak k **růstu mezd** a udržení cen...(vs. pokles cen a udržení mezd v DCs).

- **Rozvojové země (DCs):**
 - **technologický** rozvoj přiveden **z venku** a to do oblasti **těžby** a produkce **exportů**;
 - nepružné **struktury** a **nemobilní faktory** **neumožňují adaptaci** na cenové změny;
 - zvýšená **produktivita v primáru**, **nedostatek kapitálu** (úspory) a spotřeba elit → roste **nezaměstnanost**;
 - **nadbytečná pracovní síla** + **slabé odbory** znamená **pokles mezd**;
 - ovoce technologického rozvoje se **přemísťuje do RE**.
- **Směnné relace:** DCs exportují čím dál větší množství aby financovaly importy - **pesimismus k ED exportem...**
- **Doporučení UNCTAD:** – **industrializace**, export prům.zboží do AIC; **stabilizace cen komodit...**
 - **ISI** + **protekcionalismus**, podpora **FDI do průmyslu**, **společné trhy DCs**.

Dependency theory

- **Závislost** (*dos Santos*): ekonomika konkrétní země **podmíněna rozvojem** a růstem ekonomiky které je podřízena...
- **Interdependence** je vztahem **závislosti**, pokud vůdčí země je schopna expandovat vlastními silami - ostatní pouze v důsledku...
- **DT odmítá**, že by se periferie mohla **emancipovat** – pokračuje **závislost ekonomická** (MNC základní **instrument** kapitalistické dominance?);
- **K. produkoval zaostalost** v minulosti a **pokračuje** v současnosti (*A.G. Frank*);
- **Kauzalita**: **závislost** je příčinou **zaostalosti**.
- **Zaostalost**:
 - **L.**: situace v níž se nacházejí ti co nepřešli na moderní hospodářství;
 - **DT**: **výsledek** pokračujících vztahů **nadvlády** a závislosti mezi AIC a DCs...
- **Kolonialismus**, pak **nekolonialismus** a přežilo to i **ISI**!
- **Opuštění strukturalismu** – **ISI nedokázala změnit** tradiční podmínky...

- **Koalice** feudálních **elit** s mezinárodním **kapitalismem** posílila závislost(!) – státy **ztratily kontrolu** nad svou **ekonomikou** + **MNC** – situace je horší...
- V některých zemích došlo k rychlému „**rozvoji**“ i přes **závislost** – jde však jen o **růst**, nikoliv o rozvoj - nespěje k **národní nezávislosti**;
 - nutnost **socialistické** a **národní revoluce** – cíl spravedlivá autonomní společnost...
- **Recept:**
 - **přetrhání vazeb s mezinárodním kapitalismem**;
 - **svržení elity** a nahrazení takovou, která bude **sledovat NI**;
 - **industrializace ekonomiky**;
 - zrušení privilegií, **dosažení sociální a ekonomické spravedlnosti**...
- **Cílem nové elity** je vytvořit **spravedlivý a silný stát**.

Neoliberalismus

- Příčinou zaostalosti vládní politiky - narušují tržní stimuly...
- **Stát** (DCs) je **problém**, nikoli řešení: vysoká inflace, hluboké dluhy, nízká podnikavost...
- Doporučení – spravte **ceny** a **stáhněte stát** z ekonomiky – soukromé podnikání se postará o zbytek...
- Liberalizace bude následována konvergencí;
- Dlužnická krize: krach ISI - v 70.letech DCs si **půjčovaly na kapitálových trzích** (snaha obejít MNC a kondicionalitu);
- Strukturální přizpůsobení: odklon k **ELG**, **redukce státu**, **reformy** veřejného sektoru - srovnání **platební bilance**, pak restrukturalizace, efektivní produkce, export...
- „Washingtonský konsenzus“:
 - **redukce role státu**;
 - **otevření se světu – liberalizace**;
 - **deregulace, privatizace**;
 - **růst tažený exportem (ELG)**;
 - **vyrovnané rozpočty – nízká inflace**;
 - **efektivní stát – vláda nezkorumpovatelných technokratů**...

„Developmental state“

- **NIC:** klíčová role státu a jeho **průmyslová politika** (*Amsden, Wade*);
- **Vlády: pobídky**, povzbuzují investice do strategických podniků, vybírají oblasti kritické pro rozvoj -> podpora, úspěch pak **liberalizace...Governed Market**;
- **Pozdně-pozdní rozvoj** to ospravedlňuje: problém koordinace kolektivní akce a tržní selhání...
- Vládní politiky mají **předvídat** budoucí **komparativní výhody** a průmyslová politika má tak trh vést spíše než následovat (!)
- **Proč se to povedlo v SEA?** unikátní **vnitřní i vnější** faktory...
 - **Vnitřní podmínky:** stát je **autonomní** na **PG**; úzce spolupracuje s business; **asijské hodnoty** (důvěra a podřízení vs. souhlas a odpovědnost); zásadní reformy (pozemková, vzdělávací a reforma příjmů)...blízké vztahy mezi vládou, bankami a průmyslem (***aliance capitalism***);
 - **Vnější podmínky:** **studená válka** (velkorysé USA), infrastruktura a vzdělání + **liberální světová ekonomika** (!)
- **Vrchol atraktivity:** (vědecké zdůvodnění) ospravedlnění pokusů **státu kontrolovat ekonomiku** natolik, aby trh nemohl rozhodnout o mezinárodní dělbě práce...

Neoliberal window

- 1958 **CCP a CAP** proti nečlenům EHS
- 1970s – **National champions** (subvence, procurement, TBTs)
- Výjimky **art.115** – kvóty (textil); VERs (auta, elektronika) vs. JAP a KOR;
- Výzvy: **US** má lepší výkon v 70s a 80s; pak Nová ekonomika 90s;
- **SEA** – neolib.interpretace; **LATAM** – selhání státu;
- **GATT**: Kennedy Round (73-79; TBTs, SG, CD); Uruguay (86-64; služby a IPRs)
- **EEC** v 1980s: nízký růst, nezaměstnanost, problém **konkurenceschopnosti** – dominuje **EoS + mobilita** faktorů;
- Obrat doprava – monetarizmus, neoliberalizmus (glob external a spontánní, klíč je přizpůsobení;

- **Cockfield** report 1985:
 - 73-84 AD 5->187 (GER – auta a elekt.);
 - -> SEA 1986 (**single market**); VERs a TBTs není možné vynutit (nez.důsl.); art.115 1979 260x; 1993 0x;
 - Žádná změna preferencí aktérů: ERTI – SM ale chránit CCP; SM pro E business; FRA reconquer;
- **CM** potom **CCP**; neflexibilní **rozhodování**
 - FRA, ITA, SPA, POR – **není konsenzus** (QM) – status quo; **liberální** MS silná pozice (UK, IRL, NED); ambivalentní GER (silný a konkur. Producent);
 - Technokrati – konzultují Euro FEDs; jednají s US o mezin.ražimech;
 - **CCP** – supranat: Ecom + Council com133 (MSs)+ eurofeds (business);

Rozvojové strategie

- **Výzvy:** mobilizace kapitálu; získání technologie; zvýšení produktivity; udržení konkurenceschopnosti;
- **Poválečný model:**
 - stát usměrňuje kapitál do vybraných průmyslů; podporuje learning a transfér tech; investuje do vzdělání;
 - zahraniční vstupy minimální;
- Další modely - míra zapojení zahraničí a kontroly nad soukromým sektorem;
- **Independentist (E Asia):**
 - FDI omezeno; micromanagement ekonomiky státem ve spolupráci s priv.sektorem (aliance GOV – dom.business);
 - GOV podporuje business v dosahování stanovených cílů;
- **Integrationist (LATAM):**
 - Stát nedokáže dosáhnout stejného výkonu od dom. business; spoléhá na FDIs -> technologie (know-how) nevyvíjí doma;
 - FDIs jsou ale regulovány – program přenosu schopností na domácí firmy; stát nechává hrát cizí a domácí business proti sobě;
 - Privilegia pro domácí jsou pobídkou ke vstupu cizího kapitálu do partnerství – pomáhají upgradovat domácí firmy;
 - Stát může přes SOEs iniciovat nové ek.aktivity a ovlivňovat soutěž;

Hyper-integrationist

- **Silné FDIs – slabý dom.business**; FDIs zapojují do GVCs;
- Import celých **segmentů GVSs** spolu s technologií, znalostmi, pravidly organizace intra-firm vztahů;
- Dom.business **nepřežije konkurenci**;
- Cizí firmy nejsou nuceny k transferu, nahrazují domácí firmy vlastními dodavateli z domácí ekonomiky;
- **Transplantace** – extrémně **efektivní** řešení rozvoje – rychlý upgrading domácích kapacit, růst **produktivity** a konkurenceschopnosti;
- **Role státu** – tlačit MNCs do **upgradingu** aktivit na svém území; nemá nástroje;
- **Konkurenceschopnost** nevypovídá o schopnostech domácích firem;
- **Integrace do EU** (paradox) vedla ke ztrátě regulačních nástrojů;
- **Legitimita** (opportunity window) – návrat do Evropy, catch-up, konvergence;
- Udržitelnost: další FDIs přijdou za výhodami; pokud nejsou v domácím trhu, inovaci... budou v nižších nákladech (mzdy, daně, pracovní podmínky);
- **Politická reakce**: technokracie, suverenita, uneven and dependent development;